

De vermibus intestinalibus ... / [Johann Heinrich Weysser].

Contributors

Weysser, Johann Heinrich.
Sigwart, Georg Friedrich, 1711-1795.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Typis Fuesianis, [1770]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/pa8486kg>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DE

VERMIBVS INTESTINALIBVS

SVB AVSPICIIS DIVINI NVMINIS

RECTORE VNIVERSITATIS EBERHARDINO-CAROLINÆ
MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO DVCE AC DOMINO

D O M I N O

C A R O L O

DVCE WIRTEMBERGIÆ ET TECCIÆ REGNANTE

REL. REL.

DOMINO SVO LONGE CLEMENTISSIMO

CONSENTIENTE GRATIOSO MEDICORVM ORDINE

P R Æ S I D E

VIRO EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO

D O M I N O

GEORGIO FRIDERICO SIGWART

PHILOS. ET MEDIC. DOCT. ANATOM. ET CHIRVRG. PROF.

PVBL. ORD. MEDICO AVLICO

PATRONO ET PRÆCEPTORE SVO LONGE COLENDISSIMO

PRO GRADV DOCTORIS MEDICINÆ

DIE IANVAR. MDCCLXX.

PVBLICE DISPVTABIT

A V C T O R

IOHANNES HENRICVS WEYSSER

WAIBLINGENSIS.

T V B I N G Æ T T P I S F V E S I A N I S.

IN THE
COURT OF COMMONS
OF THE CITY OF LONDON
IN THE YEAR OF OUR LORD ONE THOUSAND SEVEN HUNDRED AND EIGHTY TWO
THE SEVENTH DAY OF JANUARY
JOHANNES FELDER, WITNESS

§. I.

Homo à morte non tantum vermium cibus existit, sed & vivus parasiticos hosce nutrit hostes, ipsi adeo molestos. Innumerae prope quidem circumferuntur de vermibus, aliisque his cognatis insectis insolitis, & saepissime portentosis corporis viventis incolis, historiae, circa quas cavendum omnino nobis est, ne nimis credulos nos praebeamus, cum multae modo à mulierculis vel superstitiosis, vel calide deceptricibus, modo ab agyrtis fraudulentis, pro concilianda fatuorum admiratione, finguntur, & narrantur, ut difficile sit verum à falso extricare. Neque tamen iccirco non certum habemus, fidisque observationibus exploratum, nullam ferè corporis humani partem esse, quae non aliquando vermium domicilium fuisset.

§. 2. Vermes nempe repertos esse legimus in oculis v. SCHENK & GARMAN. M. M. L. 3. tit. I. §. 94. in auribus v. EPHEM. N. C. Dec. II. A. II. obs. 59. SALMVTH C. 2. obs. 39. In cerebro v. BARTHOL C. I. h. 64. ZACVTI LV SIT. prax. admir. L. I. obs. 7. in corde v. A. N. E. L. an. 1719. Augst. p. 337. A. N. C. Dec. I. ao. 10. obs. 13. in pulmonibus v. RVISCH thes. anat. VIII. n. 95. in liene, pancreate, omento, rene v. GARM. L. 3. tit. I. §. 104. in ductu pan-

creatico v. magni MAVCHARTI *Diff. de lumbrico tereti*, in ductu pancreat. reperto 1768. in ductu chaledoch. & hepate v. KORNH. *M. M. P.* 4. C. 71. in ventriculo. v. BARTHOL. C. 4. hist. 77. GARM. *M. M. L.* 3. tit. 1. §. 101. in vesica fell. v. HILDAN Cent. I. obs. 60. in vena subling. v. A. N. C. Dec. I. ao. 8. obs. 100. qui sub V. Sect. egrediebatur v. PLENGNY ZOD. GALL. ao. 1679. Maj. obs. 7. Augst. obs. 7. Dec. obs. 7. ao. 1680. Mart. obs. 8. in saliva. v. A. N. C. Dec. I. ao. 10. obs. 130. in semine. v. GARM. *M. M.* p. 877—881. in cavo abdominis, qui intestina perforabant v. PLANC. *Anat. pract.* Cent. I. obs. 54. *cet.*

§. 3. Ut vero ubique locorum in corpore humano talia insecta reperiuntur, ita nullibi frequentius, quam in intestinorum tubo. Hi ergo primarium illud, circa quod, ut in rubro promisi, versabor hac vice *Helminthologiae medicae objectum* respiciunt. *Medicae* repeto, & *respiciunt*, addo, nec *constituunt*, dico.

§. 4. Ita vero indicata (§. 3.) duplici hac ratione *genuinum & adequatum helminthologiae med.* quæ hic tractanda sumitur, *objectum* exprimitur adecuratius. Neque enim qualemcumque *helminthologiam* intendo, neque totius *helminthologiae med.* specimen molior. Aliquam ejus tantum partem volo, eandemque quidem, ut dixi, *primariam*. Ea enim toto suo ambitu multo amplior est, quam quæ hisce paginis comprehendi possit. Multa in ea habent, quæ exquirant ultra, & Physices & Historiæ nat. Autores. Quæ hisce inde debemus repetenda, ea in nostro foro præsumenda sunt. Deinde quam late pateat ipsa proprie dicta *helminthologia medica*, præmissa (§. 2.) innuunt satis superque.

§. 5. Nostræ itaque *Helminthologiae objectum* certe non constituunt vermes. Vermes sunt vermes, non ipse morbus, de quo hic agendum est, ut cognoscendo nempe, & removendo, atque in hoc, ut in quovis Pathologiæ nostræ, articulo ante omnia debite *definiendo*. Mirum omnino, à limine toties hic impingere Pathologos, atque in fufius tradenda vermium historia occupari, & de vermium potius, quam de ipso inde pendente statu morbofo, sollicitos esse, quasi vero ipso-

ipforum vermium *definitiones* *Nosologiae* hujus *definitivæ* genuinum præberent fundamentum. Ut sileam, vel ipsas *vermium definitiones*, & *descriptions*, sæpius adeo mancas esse, quibus, *strictius* accepta hac voce, felicius forte substitueretur *Linneana* illa, qua dicuntur animalia acephala, apota, androgyna, tentaculis instructa, vel *latiori* & familiariori ejus significatione admissa, etiam illa, qua nec larvæ insectorum excluduntur. Sed hæc & similia egregie hic in medio relinqui possunt, utpote ab aliis naturæ Curiosis exactius excutienda. In hac disquisitione consultius visum est, vocabuli hujus posteriorem utpote familiariorē, usurpationem admittere, quum insuper in *Helminthologia medica* de accuratius determinando statu verminoso potius, quam de definiendis vermibus, sollicitiores esse jubeamur.

§. 6. Vermes morborum catalogo dudum inscripti sunt. Pro receptiore igitur *loquendi usu*, quem ita sibi vindicarunt locum, eundem & retinere possunt omnino, modo intelligatur debite, qua justa nominis sui ratione eum obtineant. Id vero ex eo ipso sponte perspicitur, quod morborum indicibus ab omnibus inferantur Pathologis. Haud igitur ipsos proprie vermes, sed morbum verminosum, vocabulo hoc pathologico indicari, palam est. Vermes itaque, *pathologice* dicti, distinguendi sunt à vermibus *proprie* dictis, atque improprie hic ita dictis, vel proprius substituendus est terminus, vel, ni id permiserit loquendi consuetudo, *proprius* minimum *significatus* pathologicus tribuendus. Dici autem haud incongrue etiam posset hic morbus, *morbus verminosus*. Hujus igitur, seu vermium pathologice dictorum, nomine in morborum catalogo venit ille ipse status, qui consistit in præternaturali vermium in viventibus præsentia.

§. 7. Plura huc trahi possent & subjungi, quæ vel ad breviter tactam (§. 3—5.) *Helminthologiam medicam*, vel ad proxime (§. 6.) substratam ejus *nosologiam definitivam*, sive illustrandam, sive ultra comprobendam, sive à dubiis contra illam ejusque usum movendis liberandam, aliquid conferrent, nisi pagellarum harum limites ea excluderent. Aliqua tamen hic non plane prætereunda sunt.

§. 8. Primo quidem cogitari posset, à nemine non pro causis morborum haberi vermes, atque hoc nomine eos in pathologicis produci, & præterea ea omnia (§. 3—6.) cuivis sponte obvia esse, eademque denique parvi momenti. Atat *priori* nomine morbus ipse verminosus, & causa ipsius, male confunderentur, & si dicta obtineret ratio, vermes in illa de causis morborum doctrina tantum locari deberent, non autem in morborum catalogo pathologico, quo quippe non ætiologica tantum, sed & ipsi morbi tractandi indicantur. Quod ad *secundum*, si quidem ista adeo facile omnibus obvia esse possunt, cur attamen obvia non sunt, nec talia esse observantur in vulgaribus de hoc argumento doctrinis? Si *denique* parvi, ideo tamen certe haud nullius, sunt momenti. Verum nec ea putari possunt parvi ponderis esse in systematica morborum pathologia. Sic etenim evitantur, quæ minoris hic sunt, & sæpius nullius, momenti, quin nonnunquam prorsus aliena, ut illa, quæ ad *Physicam* potius, & *Historiam naturalem*, quam huc spectant. Ita quoque non facile, ut alias fieri solet, negliguntur, atque exactius pulchriusque poni possunt, & extricari, adeo necessariae hujus ab aliis morbis, quibuscum facile confundi possit, *distinctiones*, ejusdemque in suas *species divisiones*, juxta quarum varietates variæ demum solidioresque *indicationes*, & juxta has exactius adornandæ *curationes*, dijudicandæ sunt. Quæ quidem omnia enucleatius hic tradere non teneor, cum non systema condere, sed ex doctrinæ hujus systemate ea depromere constitutum habeam, quæ hujuscemodi specimini inaugurali congrua esse possint. Sequentia tamen strictim adjicere liceat.

§. 9. Res peregrinæ, Medicis dictæ, ipsæ quidem non sunt morbi. Earum tamen, eo ipso, quum sint, ut dicuntur, peregrinæ, præternaturalis in vivis existentia statum morbosum omnino constituit. Ejusmodi morbi in systematica Pathologia proprium sibi vindicant locum, &, ut a quibusvis aliis rite discernantur, apte dici possunt *morbi obsidionales*. Hisce accensendi sunt vermes, pathologice dicti. Qui morbus proinde æque bene appellari posset *obsidio verminosa*, ac *morbis verminosus*, ut perinde fuerit, sive *priori*, sive *posteriori*.

posteriori nomine illum insigniri placuerit, modo is discernatur à quovis alio *statu verminoso*, quæ vox latioris est significationis, quatenus non hunc modo, sed quemvis alium statum, vel vermibus ingenerandis aptum, vel ab his oriundum, adeoque & quævis ab illo dependentia symptomata complectitur.

§. 10. Reliquæ *distinctiones* hujus ab aliis morbis, qui in foro pathologico nonnunquam nimis improprie vermium, & morborum verminosorum, nominibus veniunt, ut ab umbilicalibus, cardiacis, capillorum, digitorum vermibus, Germanis inde dictis: *der Geiz-Herz-Haar-Wurm, der Wurm am Finger*, quibus nominibus technice loquendo plane alii veniunt morbi, ut: Herpes, faciles sunt panaritium *cet.* *Divisiones* autem petendæ sunt à diversitate *subjectorum, sedis vermium, vermium ipsorum, causarum, symptomatum cet.* Ab hisce diversitatibus diversa dependet circa hunc morbum adornanda *therapia*, tam quoad illum *præcavendum*, quam quoad eundem *curandum*.

§. 11. Ex præmissa hujus morbi notione (§. 6.) & subjuncta (§. 9.) distinctione sequitur, non omnem statum verminosum esse morbosum. Paradoxon hoc non amplius dubium esse poterit, si vitæ nostræ in vermium consortio ubique degendæ conditionem consideraverimus. Vermibus, & verminosis seminibus plurima scatent. Millenis itaque modis hujuscemodi hostibus non possumus non esse obnoxii. Quam misera ergo nostra sors esset, si toties, quoties vel cibo, & potu, vel aëre, horum seminiorum gravido, fruimur, & infecta hæc ingerimus, ab iisdem morbose semper afficeremur. Sed contraria nobis solatio est experientia. Prospexit nobis vitæ & sanitatis nostræ Autor, qui eam fecit naturæ & virium corporis nostri conditionem, ut non nisi nostra ipsorum culpa nobis nocere queant. A natura nobis data est ea ventriculi nostri vis concoctrix, quæ facile ista omnia sine noxa subigere possit. Comprobant idem eorum exempla, qui quævis vermium plenissima e. g. Caseos, olera, carnes *cet.* comedunt, & tamen à vermibus magis immunes existunt, quam qui à similibus sibi quam maxime cavent. Ratio hujus phænomeni in promptu est. Congruam sibi matricem postulat verminosa progenies, qua hæc

hæc foveri possit, evolvi, & enutrir. Eam præbet viscosa & putredinosa materies. Hanc ingenerat ventriculi debilitas, ejusdemque perversa digestio. Fractis concoctionis primæ viribus subigi amplius nequeunt vermes, vermiumque seminia, undecunque illata. Ex quibus proinde patescit, non omnem statum verminosum morbosum esse. Quid? quod sunt, qui eos interdum utiles esse, & necessarios, in infantibus potissimum addephagia laborantibus. vid. CLERIC. in Hist. Nat. C. 14. coll. J. J. NEVHOLDI *observ. Pathologico - Therapeuticae* Altorf. 1737. Quæ vero sententia adhuc dubia esse videtur.

§. 12. Morbus hic denique consistere dicitur partim in *vermium*, partim horum in *viventibus præsentia*. Prius quidem, quod omnes reliqui *status verminosi*, vel ad causas, vel ad symptomata, illius referendi sint, vel in se talis non sint morbus; *posterius* autem, quod morbus non nisi in viva cadat, nec mortua, gratissima tum maxime vermium pabula, amplius ægrotare certè non dicantur.

§. 13. *Vermium* in primis viis hospitantium varias faciunt *classes*. Alii quinque, quin plures, alii vero pauciores enumerant. Cum vero omnium consensu hominibus infensi dentur vermes, *minus ordinarii*, & *ignotæ speciei*, quibus proinde nullus certus locus assignari possit, Botanicorum more hos *heteroclitorum* nomine una comprehendam classe, reliquos altera. Solemniores notioresque vermes *triplicis* sunt *speciei*. *Primæ* nempe *Lumbrici*, ita dicti ob similitudinem, quam habent cum lumbricis terrestribus. Horum præsentia omnium frequentissima est. Eorundem alii *albidiores* sunt, procul dubio sincero chylo vescentes; alii *rubri*, *nigricantes*, qui impuriori chylo, & sanguineo latice una nutriuntur, prioribus maligniores v. TVLP. l. 2. *Obs.* 49.

§. 14. *Secundæ speciei* vermis *tænia* est, stupendæ sæpius longitudinis. PLINIVS mentionem facit triginta pedum longi. Ill. BOERHAAVIUS se latum triginta ulnarum vidisse scribit. Ipse Excell. Dn. PRÆSES aliquoties Tubingæ obvias expulit aliquot ulnarum longas, & in uno eodemque subjecto per vices primo quatuor, dein duarum, postea decem, & denique sex ulnarum longa hujus vermis frusta.

§. 15.

§. 15. Hujus classis vermium plures iterum alii faciunt species præcipue perhibentes, alios cum, alios sine internodiis existere. V. SCHACH: *Diff. de Tænia*. Eos PLATERVS l. 3. *Obs.* non pro veris vermibus agnoscit, sed intestinorum quasdam membranas è chylo viscido genitas esse vult. De cucumerinis conf. Cel. KALTSCHMID *Diff. de vermibus* §. XXV. qui ita de illis: *Dicunt quidem aliqui Auctores, quod partes hæc sive articuli omnes cucurbitini vermes sint, qui morficatim sibi adhæreant, sed nescio sane, quo fundamento vermes hi in intestinis ita locari possint, ut minimus proximum paulo majorem in una præcisè extremitate semper mordeat, & hic subinde proximum paulo majorem, donec ad maximum isto ordine perveniatur, qui iterum proximum paulo minorem pungat, & hic subinde proximum paulo minorem.* Et laudatus. NEVHOLD l. c. (§. IV.) scribit: *multo minus attendi meretur locus Jo. RIOLANI in Encheiridio Anat. L. II. p. 108. ubi dicit: Intestinorum tunica interior exspoliatur & secernitur, quæ creditur conversa in vermem oblongum, quæ tænia dicitur, de quo legendus Andr. SPIGELIUS in libello de lumbrico lato.*

§. 16. Tæniæ præsentia, quamvis, quam lumbrici, tardius molesta fiat, eo tamen ominosior est, quo serius illa detegitur. Totum intestinorum tractum illa sæpissime occupat, illique diutius & pertinacius inhærens difficilior, prætereaque rarius, integra expellitur, & non omnibus expulsis frustis denuo celerius inerescit.

§. 17. *Solitarium* hoc esse insectum, unde GALLIS le solitaire audit, vulgo creditur. Confociatum vero existere docent observationes in canibus, & quibusdam aliis quadrupedibus. Multiplicem quoque fuisse in homine nonnulli observarunt.

§. 18. *Tæniæ & cucurbitinorum* cognatio valde obscura est. Si quid quidem conjicere licet, hos ab illa differre, nec dum evictum esse videtur, quum horum præsentia fidum illius signum præbere affirmant celeberrimi Practici.

§. 19. *Tæniæ* descriptiones, & icones, nitidissimæ, quæ hodie prostant, notæ sunt. In illis omnibus capite prædita describitur, &

depingitur. Sunt tamen, qui contrarium habent. Ita Cel. LIEV-
TAVD in *synopsi praxeos med.* p. 242. capite, scribit, quodam donavi
hunc vermem, nusquam inter innumeros nostro examini subjectos vidisse
contigit, quin potius illum in sectione cadaverum utrinque acuminatum
reperimus, addens tamen: sed illud dubium in medio relinquimus.

§. 20. Tertiæ speciei primæ classis vermes sunt *ascarides*, ver-
miculis casei non absimiles, quamvis talis motus saltatorius in illis,
non ut in hisce, deprehendatur. Sunt vermes tenues, breves, à par-
te anteriori, & posteriori, acuminati.

§. 21. Nonnulli statuunt, eos præsentia suæ documenta exhibere
tempore plenilunii, & novilunii iterum evanescere, vel saltem tran-
quilliores fieri, & in generatis à parentibus hæmorrhoidariis hisque moli-
minibus hæmorrhoidalibus imminentibus pruritu suo continuo sanguinis
affluxum versus intestinum rectum provocare, qui sensim sensimque in
consuetudinem abiret, indeque etiam evenire, quod remedia hæmorrhoida-
lia immediatè, & *specifice*, in intestinum rectum agentia contra hosce
vermiculos valde egregiam præstare possint utilitatem.

§. 22. Vermes hi, quamvis anthelminticis externis potius, sed
eorum propius applicatis, exterminari queant, nova tamen & nume-
rosa soboles facile iterum nascitur ex residuo eorum seminio copioso.
Ceterum reliquis minus periculosi existunt, quamvis neglecti gra-
viora quoque incommoda post se trahere queant.

§. 23. Lumbricis, tæniis, & ascaridibus nonnulli *quartam* ad-
dunt vermiculorum *speciem*, exilium, teretium, excrementis infantum
inhærentium. Sed hi sunt fetus lumbricorum tractu temporis in ho-
rum molem excreturi.

§. 24. Alteram (§. 12.) classem, vermium intestinalium absol-
vunt *beteroclita* illa animalia plane insolitæ fabricæ, quæ lacertas, ra-
nas, viperas, aliaque insecta aliqua similitudine referre dicuntur. v. *A.*
C. L. an. 1726. Nov. p. 496. ubi exemplum allegatur vermis sub vi-
peræ forma cum exclusi.

§. 25. De hisce extraordinariis intestinorum incolis plura habent VANISLIERI, ANDRY, LECLERC, & BIANCHY, qui multi erant in illarum historia tradenda.

§. 26. Neque tamen in intestinis promiscue nidulantur, sed modo hanc, modo istam, sibi suæque naturæ convenientiorem, intestinorum partem inhabitant. *Lumbrici* in tenuibus præsertim commorantur, & potissimum in ileo, *ascarides* in crassis, maxime in recto. *Tæniæ* in utrisque sedem suam figunt.

§. 27. De *vermium origine* diversæ prostant sententiæ. Putredini, pituitæ lentæ, corruptæ & crassæ, ex pravis alimentis partim, partim ex vitiata stomachi coctione oriundæ, suos illos debere natales, existimant nonnulli, adeoque *generationem æquivocam* adoptant. Quæ vero sententia dudum neglecta est. Præcipue REDI suis experimentis demonstrat ex putrefactis nullum animal unquam generari, nisi animal quoddam semen suum in corpus putridum antea deposuerit, neque ex carnibus putridissimis vermes unquam generatos, quando aër adcurate exclusus fuerit. MALPIGIVS ea de re pariter experimenta fecit, & frustula carnis per longum tempus humo sepulta examinavit, nec unquam in illis vermes deprehendit.

§. 28. Profecto *ut homines non à vermibus, ita vermes non ab hominibus, sed vermes à vermibus generantur*, adeoque vel jam nati, vel nascituri, cum ipsorum seminio in corpus humanum deferuntur. Patent enim ipsis portæ, per quas intrare possunt; adsunt vehicula, quibus ingeruntur, cibi, potus, aër respiratione attractus, sordes in ano relictæ. Nacta sic ipsis amica matrice in primis viis progenerantur, atque educantur. Neque ipsis denegatus est introitus in intimiores corporis nostri partes.

§. 29. Præterea vermes ab origine hominibus congenitos esse, & per traducem velut propagari, omnibus sanioribus Philosophiæ principiis repugnat.

§. 30. Quæ vero circa vermium originem moventur dubia, ea partim non repugnant supra allatæ sententiæ, partim ad usus medicos

parum, aut nil, conferunt. Hæc tantum addo. Qui vermes humanos alios esse statuunt quam illos, qui extra corpus humanum deprehenduntur, ii urgent illorum ab his diversitates. Has equidem nemo negaverit, sed utrum illa discrimina essentialia sint, an accidentalia, prius illos demonstrare oportet, quam inde concludere possint, eos esse plane diversos. Locorum, nutrimenti, diversitas miras producere potest eorum varietates, eapropter haud mox pro essentialibus discriminibus habendas.

§. 31. Sed hæc (§. 30.) ut illa (§. 27—29.) de vermium origine in transcurso tantum. Hic enim non de vermium, sed de *morbi verminosi* origine agendum est. Missa itaque illa, suisque tutoribus relicta, vermium *ætiologia* ad nostram, *medicam* nempe, devenio. In hac de morborum, non de aliarum rerum causis, & originibus, dispiendum est. Causæ ergo præsentia vermium in nostra *Helminthologia ætiologica* indicandæ sunt.

§. 32. Singulari conditoris consilio factum est, ut etiam excrementa existentium, ac quævis destructa in novos denuo usus convertantur, ut ita aliis inutilia facta, & vel inimicissima, aliis existerent utilissima, gratissimaque. Ex eo quoque vermium existentia, tantaque eorum in nostra tellure copia, judicanda est. Usus eorum alios aliis relinquo Physicis, utpote huc non spectantes. Quibusvis animalibus datus est instinctus ad sui conservationem, generisque propagationem. Hoc ad quævis ipsis congrua pertinaciori feruntur stimulo. Simili vermes ad res mucosas & putrescentes. Has ergo eorum, vel matrices, vel nutrices, esse, communi confirmatur observatione. Eas feturæ huic habiles esse, ipse in iisdem copiosus proventus in macrocosmo testatur ubique. Idem & ita se habere in microcosmo, nullum est dubium.

§. 33. Quævis ergo cutis, morborum cutis, exanthematum, febrilium, & non febrilium, seu, quod alias magis obscure dicitur, chronicorum & acutorum, oris, in quo quicquid inter dentes relinquitur, insectorum minimorum incredibili copia refertum oculo armato

mato deprehenditur, genitalium, ani, post facum excretionem non depurati, aliæ dictæ notæ impuritates, undecunque natæ, vermibus concipiendis fovendisque favent.

§. 34. Ingenerandis ejusmodi impuritatibus maxime obnoxia observantur intestina, unde, cur *intestinales vermes* omnium frequentissimi sint, intelligitur. Hisce (§. 32 — 34.) ni fallor, comprehenditur certa & primaria hujus mali ætiologia (§. 30.) Ex his, inquam, incolatus hujus verminosi *proximiores* colliguntur *causæ*, ex quibus porro *remotiores* facile deducuntur.

§. 35. *Causæ* nempe hujus morbi *remotiores* eademque tam *externæ*, quam *internæ*, sunt quævis corpus ita inficientia, ut: habitaculorum, indusiorum, lectorum, variorum vitæ generum, eduliorum, potulentorum, squalores, carnes proinde putrescentes, ∇ æ impuræ, lac, caseus, olera, farinacea ita inquinata *cet.*

§. 36. Qui fiat, ut qui ab omnibus hisce sibi cavent, & mundiæiei studiosissimi sunt, nihilominus sæpius verminosi observentur, quam illi, qui omnia ista devorant, omnisque generis spurcitiei expositi sunt, id supra pridem dictum est. Qui benè ingerunt, nec benè digerunt, & egerunt, ii ejusmodi malam dispositionem sibi non possunt non contrahere. Ninnia vel optimorum ingluvies necessario malam efficit digestionem. Male digesta corrumpuntur, & celerius abeunt in lutosam, putrem, saburram, relinquunt itaque verminosam illam sentinam.

§. 37. Præterea ex præstructis facile perspicitur, cur infantes, pueri, fœminæ, lautam & otiosam vitam agentes, morbisque putridis laborantes, toties vermibus affligantur. Id unum monendum esse censeo, plurimorum morborum, in quibus vermes observantur, ut plurimum vermes non esse causas, sed hos illis debere suam existentiam. Erronea ergo censenda est eorum pathologia animata, qui e. g. quasvis cum vermibus conjunctas febres putridas aliosve morbos exanthematicos, chronicos, acutos malignosve ad pestem usque, à vermibus nasci perhibent.

§. 38. *Communiores dictæ causæ manifestæ sunt, peculiæres, quibus efficitur, ut in his illisve, alii præ aliis, existant vermes, obscuriores esse videntur. Hoc tamen ratum habemus, lumbricos teretes, & latos, cum assumtis per os ingeri, ascarides autem ani immunditie allici, præsertim sub diuturniori, illo patente & spurcato, mora in cloacis, æstivo præsertim tempore insectorum plenis, quæ ejusmodi sterquilinia avidissime appetunt, inque ea sua deponunt ovula. Quod, ut similia, non satis perpendunt, quos ea circa sanitatis regulas socordia tenet, ut os animumve purgare, molestum habeant.*

§. 39. *Quæ denique reliquæ privatae sint causæ, cur alii præ aliis verminosi evadant, id pariter ex præmissis facile interpretari licet. Vermibus præ aliis obnoxii observantur juniores, præsertim à sexto ætatis anno ad pubertatem, (rarius enim iis affliguntur lactentes,) dein senes, hominesque sequioris sexus. Nec mirum, priores enim natura magis pituitosa gaudent, & nimia ingluvie incongruorum alimentorum ventriculum debilitant, primamque digestionem lædunt. Senes ob defectum caloris vitalis fractasque primarum viarum vires pariter malè digerunt, maleque digestis verminosæ colluviei fomitem præbent. Pulchrior sexus, qui dici fortè mallet, quam sequior, ob diætæ rationem, ob vitæ genus otiosum, ob morbos ipsis familiares, ob habitum corporis molliorem, & debiliorem, ad ingenerandam lentam, luteam, putremque pituitam proclivior est.*

§. 40. *Specialiores quæstiones, quæ in ætiologia hac moveri possunt, Cel. SCHACHTIVS in institutionibus Medicinæ Libr. VI. Cap. XVII. §. VIII. ita profert: unde intestinalium vermium origo? An ex putridis humoribus in intestinis contentis oriuntur? an vero ex ovulis producuntur? Unde illa ovula in corpus nostrum perveniunt? An ab insectis quibusdam excernuntur, & vel cum aëre vel cum alimentis deglutiuntur? an vero vermes nobis coævi statuendi, eorumque seminia, vel ovula à nostris parentibus cum semine paterno aut humoribus matris ad nos delata fuerunt, qui suis iterum parentibus suos vermes debuerunt, & sic porro. An ergo ex primo Adamo ad nos usque per traduces quasi propagati sunt lumbrici? an verior nonnullorum sententia, qui*

qui censent, vermes humano generi coevos sua ovula in intestina deponere, quæ cum fæcibus excreta, in verbas deposita, dein ab hominibus devorata in eorum intestinis excluduntur? sed ad hæc & similia respondere partim non est huius loci, partim jam responsum est in antecedentibus.

§. 41. Missis itaque ulterioribus ætiologicis ad symptomatologiam progredior. Ec quæ vero isthæc hic expendenda postulat? Forssanne vermium symptomata? Mirari possent, & ad hoc quæsitum, obmutescere, qui aliàs aliter sentiunt de ritè adornando hoc articulo pathologico, & nihilominus vix audito illo ad idem affirmando respondere, absurdum esse, facile intelligunt. Sed hoc illud ipsum est, quod volo. De vermium symptomatibus omnino heic nulla est quæstio. *Symptomata accurate* loquendo morborum ipsis subjectis inhaerentium sunt effecta. Vermes, ut dictum, non sunt ipse morbus, de quo hic agitur, quamvis sint *causa* ejusdem, eademque quidem *materialis* tantum, *formalis* enim in illo ipso consistit statu præternaturali, qui ex eorum præsentia resultat. Nec vermium symptomata ullo sano sensu dicerentur, quæ in illis occurrerent symptomata, illa morborum, quibus ipsi afficerentur, non ipsorum vermium symptomata dicenda essent, quæ vero sic dicta, non huc, sed ad morborum ipsorum vermium Pathologiam spectarent. Quid vero hæc ad nostram? nisi quidem velimus, illa morbi, de quo jam dispicimus, inde mutati indoli causisque accensere. Is etenim certè præsentibus his incolis, ipsismet morbose affectis, aliam induit faciem, aliaque proinde etiam symptomata producit. Quod vero ad priores doctrinas, nosologicam quippe, & ætiologicam, haud vero ad hanc symptomatologicam, referendum esset.

§. 42. Præterea quod de omnibus, idem & de huius morbi *symptomatibus* tenendum est. *Symptomata* sunt morborum ejusdem subjecti, quod illis afficitur, effectus. Hi effectus vel iterum sunt veræ ulteriorum morborum causæ, unde, quæ dicuntur, emergunt *symptomata symptomatum*, pro concatenata causalitatum serie in exactiori Pathologia, debite ordinanda, vel non iterum veræ sunt *causæ*, sed *conditiones*, sub quibus aliæ veri nominis causæ, effectrices puta, alios effectus edere possunt. Quod momentosum discrimen in Pathologia, quæ

quæ ad solidiorem praxin satis apta esse possit, pariter nunquam negligendum. Plurimum enim refert propius in ea intelligere, utrum circa has illasve potius, an circa utrasque simul, & quomodo, dato hoc vel illo casu, circa utrasque nostras debite instituere liceat curationes.

§. 43. Denique ab ipso morbo ejusdem *symptomata*, & ipsa *symptomata primaria* à *symptomatum symptomatibus* probe discernenda sunt, ut intelligamus ritè, quo singula ordine tractanda sint.

§. 44. Quæ vero omnia ad lectos ægrotorum præcipue enucleatius ita §. 41 — 43, perpendenda sunt, ea hic in compendio tantum exhibere jubeor. Verminosæ enim colluviei intestinalis phænomena & effecta diversa heic ne quidem omnia enarrare licet, ne dum fusius explicare. Eorum nempe alia *primaria* sunt, alia *secundaria*. Illa privata maximè, in ipsis intestinis occurrentia, hæc communiora, & publica. Hæc ut ex illis interpretanda, ita & iisdem postponenda sunt. Priora illa symptomata, & symptomatum horum symptomata *primaria* sunt: variæ in partibus his irritabilibus molestiæ, vel à solo eorum reptatu oriundæ, pruritus præsertim in ano ab ascaridibus, graviores morficationes, rosiones, excoriationes, à lumbricis præsertim, qui ex testimoniis cel. Naturæ Curiosorum, ut LINNÆI in *Syst. Nat.* ed. 12. T. I. P. II. p. 1076. & PALLAS in *diff. de infestis viventibus intra ventia* p. 13, aculeati sunt, & asperi, ut digito contra eorum asperitates ducto inque tabula prorepentes, retracti strepitum edant. v. RAJVS in *Historia Insector.* p. 2.

§. 45. Privatis intestinorum malis eapropter porro accensenda sunt à prioribus dependentia graviora harum partium tormina, spasmi, inflammationes, quin imo perforationes.

§. 46. Prædictis (§. 44. 45.) incommodis addenda quoque sunt: insectorum horum excrementa, quibus tubus intestinalis in cloacam quasi convertitur. Deinde continuum & celerrimum eorundem augmentum, quoad molem, numerum & copiam, indeque evenientes indies graviores obstructions, atque oppletiones, chyli porro ab illis
con-

consumptio, ejusdem ab eorum spurcitie corruptio, funestum illud malum iliacum ab illis in unum glomum sæpe convolutis. Alvus nunc sædis dejectionibus præcipitata, nunc retardata, & adstricta, dejectiones cruentæ, tenesmus, maxime ab ascaridibus, ventriculi intestinorumque debilitas, motus harum partium peristalticus perturbatus, depravata in iis digestio, dyspepsia, flatulentia, ructus, vomitus, si in ventriculum irrepunt, dentium fremores, oris foetor, ptyalismus potissimum jejuno ventriculo.

§. 47. Quæ, quod hic præcipue notandum venit, saburra verminosa relinquitur, nec eis, & quod toties fieri solet, datis vermes necantibus, neglectisque una expellentibus, ea omnium funestissima est, & infelicissimæ putredinis genetrix.

§. 48. Ex commemoratis, quæ intestina privatim ita experiuntur, *symptomatibus* reliqua, inde se latius diffundentia, facile deducuntur. Publicus est horum viscerum consensus cum reliqua œconomia animali, unde hæc universa, ne ipsis quidem animalibus functionibus exceptis, obsidionis hujus injuriis usque adeo obnoxia est, ut illa sic incredibiliter perturbata, striges comedisse videantur nervos verminosorum, & miseri hi ex fatuorum superstitione habeantur carminibus, veneficiis, artibusque magicis, & diabolicis incantati, atque effascinati.

§. 49. Dicta (§. 44—47.) nempe primarum viarum symptomata primaria totidem aperiunt primarias scaturigines *malorum symptomaticorum secundariorum*. Inde enim, & animi, & corporis, inque hoc quidem non modo fluidarum, sed & solidarum partium, ac quoad utrasque, tam materiæ, quam motuum morbi emanant, e. g. spissitudines, oppletiones, putores sanguinis, & reliquorum humorum ab illuc delata materia verminosa pituitosa, vel putrescente, vel jam putrida, præsertim ea, a vermibus mortuis relicta. Inde obstructions pessimæ, & ab his se- & excretionum anomaliæ, defectus, & suppressiones, vel etiam excessus, morbi chronici, & acuti, febres intermittentes, & continuæ, putridæ, malignæ, quæ eatenus rectè dicuntur

verminosæ, discernendæ vero ab illis, aliunde inductis, malignis, quibus vermes ex accidenti accedunt, in se non *verminosæ*. Id quod pariter de aliis morbis, quibuscum aliquod *verminosum* complicatur, dicendum est.

§. 50. Huic symptomatum syndromæ adjungendæ sunt plures aliæ frequentiores sequelæ symptomaticæ v. g. obstructions glandularum, maxime mesariacarum, vasorum lacteorum, unde atrophix, rachitides, arthritides, ventris inflationes, anxietates, transpiratio, vel suppressa, vel foetida vermesque olens, ejusdem putoris urina, & copiosum putridum sedimentum *verminosum* in fundo matulæ relinquens, foetore & reliquo suo habitu *verminosam* indolem prodens, oris & faucium, nunc siccitas, nunc mucosa molestia, faciei livor sub oculis, adque labia, aspectus luridus cet.

§. 51. Porro cephalalgix, narium hæmorrhagiæ, dolores ex abdomine vagi, fixi, continui, intermittentes, addephagia, voracitas sine incremento corporis, adpetitus sæpe caninus, nonnunquam etiam prostratus, frigidorum insuetorum appetentia, sitis, nausea, tussis sicca, sæpius ferina, convulsiva, pavores nocturni, somnolentia, insomnia, singultus, spasmi particulares, universales, convulsiones, epilepsiæ singularis notæ, miris agitationibus conspicuæ, quæ ad fascinum referuntur, & sæpe omnem fidem superant, animi deliquia frequentia, deliria, blanda & furiosa, seu melancholica & maniaca, ecstases, aphonix, surditates cet.

§. 52. Nonnunquam perrosis intestinis in cavum abdominis irrumpunt lumbrici, malaque ascitica & tympanitica producunt v. *Blancard. Anat. pract. cent. 1. obs. 54.* ubi aliquando abdomen, inguina & umbilicum, perforasse leguntur, qui casus in infantibus ob laxiorem eorum contextum facilius occurrunt. Ceterum & ductus excretorios, choledochum, & pancreaticum, obsident, unde icterus, & singularia digestionis vitia oriuntur. Abortus quoque provocare posse testantur *A. E. L. Sect. V. p. 285.*

§. 53. Verum verminosa hæc progenies non solum dictos, aliosve connexos, morbos excludit, sed quosvis alios præsentem mirum in modum anomalos reddit, & exacerbat. Hypochondriacos, hystericas, inquietiores reddit, arthriticos affectus auget, febres, hæmorrhagias, anomalas facit, plethoram simplicem cacochymicam reddit, cacochymiam præsentem auget. cet.

§. 54. Omnium dictorum (§. 47—53.) phænomenorum rationes, modosque fiendi, fufius hic explicare non licet. Majoris voluminis scriptum id postularet. Præterea illas ipse dictorum nexus, ni fallor, maximam partem ita prodit, ut frustra prolixior adderetur explicatio. Superesset forte, ut *semiologica* jam explanarem fufius, at nec hocce postulatum hujus esse loci, credo, eo quod illis ipsis prioribus jam satisfactum sit satis superque.

§. 55. Taceo, quæ hic, & alias, longis catalogis vulgo recensentur *signa*, maximam partem nil certi habere, & sæpius adeo *æquivoca* esse, ut ne vel junctim sumta aliquid probent, quin imo haud raro sint plane erronea. Hæc ergo, si quid quidem hic ultra præstandum est, removenda sunt, & ex illis propius examinandis potiora seligenda, ac denique, si, quæ sunt, *univoca* maxime accersenda, & indicanda. Erronea sæpius esse de vermium existentia judicia, & centies hos accusari hostes revera non existentes, magnorum Practicorum testimonia docent. In exemplis frequentioribus sunt *pruritus* in ano naribusque, harum *frictiones*, *convulsiones* infantum, quæ ut plurimum æque erronee accusantur, ac in infantum convulsionibus *dentitio difficilis*, longe alias plerumque agnoscentibus causas. Si quidem ne plane asymbolos hic discedere velle videar, ab erroneis magisque ambiguis minus ambigua, & ab utrisque *certiora* hic separanda sunt, cum celeberrimis Practicis prævalentiora esse judico: Cardialgias insolentiores, salivæ profluvium jejuno ventriculo, singulares ventris quasi morificationes, ani pruritus aliunde non repetendos, frigidorum & insolitorum appetentiam, voracitatem sine corporis incremento, & similia, ceteris scil. paribus, aliis nempe eorundem phænomenorum causis absentibus, id quod vero in ipso praxeos exercitio dictu non adeo proclive est.

§. 56. *Certioribus* maxime, & *univocis* accensenda signa sunt, quæ ab halitu verminoso ex ore, ex perspirabili cutis, ex simili urinæ fœcumque alvinarum fœtore petuntur. Singulari enim ipsisque proprio odore, medicis naribus æque benè se prodit verminosa, ac multæ aliæ materiæ peccantes. e.g. variolosæ, purpuraceæ, cariosæ, scorbuticæ, venereæ. Sed hæc discrimina rerum ab ipsa experientia discere oportet Medicos, id quod ipsis molestum habendum non est. Neque enim ipsos dedecet turpiorum ejusmodi morbosarum rerum minus grata exploratio, qua & hac in causa certiores fieri possunt ex secretorum conditione manifesto verminosa, nisi quidem ex recensione aliorum idoneorum inspicientium id exploratum habere possint.

§. 57. Tantum de morbi ipsius, de quo agitur, cognitione *nosophologica*, de ejus *causis*, *symptomatibus*, & *signis*, quos articulos cujusvis morbi *pathologia* complectitur. Excipiat *pathologicam* hanc *theoreticam* doctrinam ejusdem *practica*. Ista quidem longius jam producta esse videri posset, quam quæ huic proportionatas relinqueret paginas. Atat sat spatii superest, nisi quidem à me heic non desideranda desiderentur. Tantus omnino est anthelminticorum cumulus, ut vel eorum nomina non caperent plures paginae. Tantus insuper diversarum de eorundem effectibus, viribusque arcanis, specificis, opinionum, & sententiarum proventus, ut ejusmodi certamen hic iniri nequeat. Præterea farragine illa, qua scatet Materia medica, carere possumus, & utiliter acquiescere paucorum comprobatorum selectu, prudenter facto. Quod vero ad illud sententiarum divortium attinet, id neque hujus loci, neque mearum partium esse, existimavi, qui polemica insuper, spinosa, & specimini tyronis minus congrua esse sentio.

§. 58. Sin a paucis, vel diæteticis, vel aliis minus necessariis discefferimus, totum vermifugorum, fugandis nempe vermibus intestinalibus dicandorum, catalogum duo medicaminum genera complent, in eoque *digestiva*, & *evacuantia*, utramque absolvunt paginam. *Digestiva*, puta, data *termino* huic venia, utpote *technico* Medicis receptiore, quæ laudabili digestionis opitulantur, & *evacuantia*, per alium quidem maxime, sed non per hanc solam, verum etiam per reliquas

liquas vias, ubi nempe materia verminosa, ex primis in intimiores vias resorpta, non amplius per illas eliminanda est.

§. 59. Duplici hac armatura, quamvis hostilem ejusmodi obfessionem, eandemque quidem tam *imminentem* præcaveri, quam *præsentem* oppugnari, vinci que posse, eo confidentius contendo, quo certius id partim à multiplici, nisi mea, non quidem plane nulla, *Excell. D. PRÆSIDIS* tamen, *aliorumque experientissimorum PRACTICORVM experientia* comprobatum habeo, partim à *priori* idem demonstratu proclive esse video.

§. 60. Si ab autoritatibus Aliorum, doctrinis usuque exercitissimorum, dicta fusius corroboranda essent, quam plurima omni exceptione majora excitare possem testimonia. Duo hac vice instar omnium funto. Quæ alias tam operose traduntur anthelmintica, ea omnia illi *CARTHEUSERVS* in *tabulis formularum medicarum præscriptioni inservientibus paucis ita complectitur*:

Tab. XXIV. exhibens anthelmintica quoad operandi modum & usum.

I. Anthelmintica agunt 1) *materiam putridam mucidamque destruendo & educendo.* 2) *vermes necando & expellendo.* 3) *inertiam bilis corrigendo.* 4) *ventriculum debilem roborando.*

II. Anthelminticorum generibus annumerantur

a) *Balsamica moderate aromatica.* T. P. O. XII.

b) *Amara & amaricantia* T. P. O. XI.

c) *Mercurialia* T. P. O. X.

d) *Laxantia & purgantia completa* T. P. O. XVIII.

Ufus ex titulo & modo operandi patet.

Deinde J. H. SCHVLZII HOFFMANNIANA vox hæc est: *Ad vermes enecandos & expellendos quatuor medicamentorum genera commendare licet, mercurialia, amara, ☉sa, & ☿sa.* Vid. ejusd. *Patbol. special. Sect. VI. §. XXII. p. 410.*

§. 61. Si duumvirorum horum enumerata quatuor, aliorumque cel. virorum forsan plura, vermifuga propius adspicimus, facile intelligimus, ea dictis illis (§. 58) duabus tantum classibus, nec pluribus

contineri, adeoque in illas, vitata *partitionis fallacia*, redigendas esse. Præter *laxantia* enim omnia reliqua, à laudatis viris recensita, solis, quæ addidit SCHVLZIVS, oleosis exceptis, revera eadem sunt, quæ *digestiva* nuncupantur. Quoad mercurialia dubium superesse posset. Sed *resolventia* quamvis intestinorum saburram pituitosam, adeoque & verminosam, digestiva habentur ab omnibus. Mercurialia vero præ aliis pituitosa potentissime resolvere, communi constat experientia. Eadem ergo, ut hic possint excludi, tantum abest, ut inter potiora hic referri mereantur.

§ 62. Quum vero in veritatis foro sola autoritas nil valeat, nisi divina fuerint ejus testimonia, à solo veritatis Autore expectanda, adeoque vel famigeratissimorum Autorum autoritates nunquam solæ, obiterque admittendæ sint, sed cautius semper examinandæ, cumque rebus ipsis comparandæ, me pariter hic teneri sentio, assertum meum (§. 58.), utut aliorum autoritate suffultum (§. 60. 61.), propius demonstrare, ne in aliorum placita jurasse, & a sola auditione habere videar, quæ adeo confidenter enuntiavi.

§. 63. Complexum illud est assertum (§. 58.) *complexa*, quod ajunt, *propositione* expressum, utpote *duplicis prædicati*. Anthelmintica nempe, vermibus intestinalibus maxime opponenda, in ea esse dicuntur, primo *digestiva*, deinde *purgantia*. Utrumque itaque distinctius demonstratum ire jubeor. Prius hac evincitur demonstrandi ratione: Digestiva ea sunt medicamenta, quæ digestionem laudabili opitulantur. Ea, quæ huic inserviunt, vermibus locum non dant, datumve ipsis non relinquunt, adeoque tam certè ipsis contraria sunt, quam certe contra amica ipsis sunt male digesta, & putrescibilia. Quæ vero vermibus contraria sunt, ea omnino anthelmintica habenda sunt & jure meritoque dicenda Q. E. I. Anthelmintica esse purgantia, multo minus dubium est. Purgantia ea sunt, quæ primas expurgant vias, quæ expellunt, quicquid in iisdem offendunt. Quæ ita operantur certe etiam quasvis obsidiones verminosas expellunt. Anthelmintica igitur eatenus sunt purgantia Q. E. II. Anthelmintica itaque certissime sunt digestiva, atque purgantia Q. E. D.

§. 64. Neminem fore credo, qui in rebus ad solidiorem praxin medicam spectantibus ejusmodi demonstrationes superfluas esse existimaverit. Sin tamen alterius asserti, tanquam per se clari, demonstratio minus necessaria fuisse putaretur, ejus modo usum propius considerari velim. Ita nempe melius intelligimus, qua nominis sui ratione anthelmintica dicantur purgantia. Differunt illa *gradu*, & *specie*. Agunt qua purgantia, quæ quævis tubo intestinali contenta expellunt, adeoque & vermes inibi nidulantes, horumque spurcas reliquias. Quatenus ergo communi hac sua virtute idem præstant, eatenus anthelmintica audiunt, non alio *specifico* nomine ita dicenda. Unde consequens: purgantia non esse *specificæ* anthelmintica, nec dari talia. Sic altera ad alteram semper nos ducit veritas, levior nonnunquam visa, quam cui pressius demonstrandæ immorari oporteret.

§. 65. Similem necessitatem agnoscit, nec minorem usum habet, prioris asserti demonstratio (§. 63.). Ex ea pariter luculenter patescit, quæ sit anthelminticorum vermes, vermiumque nidos, destruentium ratio communis. Quæcunque nempe, ad bonam, vel conservandam, vel restituendam, digestionem faciunt, ea omnia verminosæ progeniei obstant. Id faciunt laudata amara, idem præstant quævis viscidum, & pituitosum destruentia. Ergo quævis sic dicta *resolventia*, quo potentiora, eo & potentius. Unde mercurialia omnium propè potentissima sunt glutinosa vermium domicilia, nidosque non modo, sed & ipsam eorum fabricam pituitosam, destruentia.

§. 66. Hæc planam monstrant sternuntque huic morbo occurrendi viam. Ita in promptu habemus certa, & comprobata, anthelmintica. Ita ea non de nomine tantum cognoscimus, sed & quoad eorum virtutes, modumque per hos operandi.

§. 67. *Amara* digestionem corrigendæ favent, & hac ratione anthelminticis rectè accensentur. An ideo *specificæ* sunt? Ipsa bilis, aliaque amarissima, vermes sæpius non abarcent, quod sane fieri deberet, si quidem per se illis inimica essent. Eadem est ratio seminis *cynæ*, & similium amarificantium. Cur ergo eorum usu toties torquentur infantes? Cur non substituimus alia, minus nauseosa, & idem præstantia.

§. 68.

§. 68. *Mercurialia* alias quoque pro ejusmodi *specificis* habentur. Atat eadem & in aliis multis morbis præstantissima præbent medicamenta, ubi viscidum resolvendum est. An ergo in illis iterum *specifici*? Idem sentiendum de pluribus aliis, ita salutari solitis.

§. 69. De Salsis pauca addere liceat. Notum est *Excell. D. PRÆSIDI* exemplum feminae, quæ quoties *brassicam salitam* comederat, tæniæ frustula excernebat. Possetne itaque *muria* forte illius *specifici* loco haberi, darive? Certe non dabat *Excell. D. PRÆSES* ab hac opinione alienus, sed potentioribus illum hostem citius certiusque expellendum esse judicabat. Vulgare experimentum apud *BELGAS* est, *aquam salsam marinam*, largius captam, vermes expellere. *Halæ Magdeburgicæ aqua fontium*, ex quibus sal coquitur, vulgatissimum est anthelminticum. Circa *Halberstadtium fons*, salubritate valde commendatus, *Hornbusanus*, de sale culinari participans, incredibilem copiam vermium multis exturbavit v. J. H. SCHVLZ *Patbol. spec. S. VI. §. XXIII.* An iccirco sal culinare, aut alia enixa, *specifici*? Hæc, & similia, ex indicatis principiis felicius sane explicantur.

§ 70. Quam plana certaue sunt, quæ de anthelminticis, horumque viribus (§. 58—60.), dicta sunt, tam proclivis, & segura esse poterit istiscum instituenda huic morbo *medendi methodus*. Quemadmodum vero cujusvis morbi, ita & hujus, *duplex* existit *therapia*. *Una* quippe *propbylactica*, quæ circa imminens præcavendum, *altera*, vulgo *cuvativa* dicta, quæ circa præsentem morbum removendum versatur. De *illa* in vulgaribus therapiis altum est silentium, cum tamen præ hac omnibus medicinam facientibus curæ cordique esse oporteret. *Etenim*

Turpius ejicitur, quam non admittitur bospes,
semperque certe *melius est prævenire, quam præveniri.* Pleræque hic formatæ *indicationes* obiter vulgo non aliud præcipiunt, quam quod vermes enecandi sint, eorum nidi destruendi, cumque his illi expellendi. Verum enim vero ita ne quidem præsentis hujus morbi curandi indicationes satis distincte exprimuntur, & præterea sic ejusdem morbi præcavendi nulla habetur ratio.

§. 71. Cum *prophylaxeos* & *curationis* anthelminticæ *regulæ* maximam partem hic coincidunt, brevitatis causa, illos non separatim indicabo. Juxta omnium *primam*, quæ se nobis offert, *indicationem* semper ante omnia respiciendum est, utrum vel immineat, vel reapse jam existat, ejusmodi status verminosus. Necessitas hujus moniti facile patet. Hostem metuere, & oppugnare velle, ubi nullus existit, in se jam absolum, & ridiculum foret, & hic insuper valde noxium iis, qui sine vermibus vermifugis frustra excruciantur. Id vero sæpius hodiernum fieri comprobatur vulgaris vermium suspicio, toties animos multorum prehensens, & anthelmintica accersens, ubi plane exulant vermes. Hoc vero terrore panico se turbari non patiuntur prudentiores Clinici, certiores ea in re fieri adlaborant, convocatis supra dictis signis (§. 54-56.). Si ex hisce etiam nil certi eruere possunt, quod aliquando accidit, vel spectatores agunt, donec certiora se prodant, vel, si quæ accidentia ambigua vident, quæ medelam postulant, hanc ita dirigunt, ut expectationi satisfaciatur, siue fuerit, siue non fuerit complicatus status aliquis verminosus.

§. 72. Illucescente morbi hujus, vel imminentis, vel præsentis, certitudine, ultra inquirendum est: cujus is sit indolis? Quæ ejus ad subjectum, cui insidet, relatio? quæ species?

§. 73. His cognitis explorandum est, unde ejusmodi obsidio verminosa, vel imminens, vel jam facta? An ab immunditie externa, a quo ascaridum progenies? an ab indigestis? & quibus? an a nimia ingluvie, & inde orta ventriculi debilitate? Paucis, an a causis supra commemoratis, nec amplius hic repetendis?

§. 74. Porro symptomata consideranda, & expendenda veniunt, & reliqua antecedentia, concomitantia, & consequentia.

§. 75. Quæ hucusque proposita sunt praxeos anthelminticæ præcepta, ea in ipso illius exercitio adplicatu perquam facilia sunt, & ita comparata, ut reliquorum agendorum problemata tam plana, pronaque, tamque soluta facilia sint, ut, quod Cicerone *Ep.* 258. dicit, *Æsculapius hic possit præscribere per somnium curationem valetudinis*. Istis nempe omnibus exploratis adplicanda sunt anthelmintica dicta (§. 58.),

pro ipsius morbi hujus verminosi indole, specie, gradu, pro subjectorum conditionibus, pro causarum, symptomatum, complicationum, aliorumque quorumvis accidentium varietatibus, ex præmissa pathologia revocandis, & per individua sub ipso praxeos exercitio propius detegendis. *Individualem* enim *pathologiam*, *praxinque* in doctrinis scriptisque nostris medicis exscribi, tradique velle, idem esset, ac *adjuvata* postulare, seu ea, quæ nulla ratione effici possunt.

§. 76. Anthelminticorum duo tantum posita sunt genera (§. 58.) Utrunque vero eorum plurima dantur. Selectu ergo opus est prudentiore. Seligenda & præferenda sunt *simpliciora* compositis, *efficaciora* inertibus, *tutiora* minus tutis, vel plane noxiis, usu *comprobata* ambiguis, *usitatorum* obsoletis, *diætetica* pharmaceuticis, *gratiora* nauseosis, adeoque amaricantibus, *amaris* v. g. Sem. Cyn. Rhab. cet. *contraria*, vel plane *insipida*, ut, *mercurius dulcis*, minimum *salsa* aliis correctæ, faciliusque corrigenda. Generalioribus quidem hæc continentur præceptis nostris medicis, sed ad specialiora ea facile revocantur. Unum alterumve in exemplis ponam. Vulgaris est opinio hostes hosce fortissimo impetu aggrediendos esse, qui tamen ut plurimum certius expellerentur insidiis ipsis structis, quam tanto anthelminticorum armorum strepitu. Et constat, à vermibus, à tania adeo, ita liberatos fuisse multos, qui post multa fortissima purgantia ab iisdem adhuc vexabantur. Et quoties non adfliguntur verminosi vermifugis nauseosis, quibus æque bene substitui potuissent minus nauseosa. Taceo sæpe plane effecta, aliaque, quibus frustra sapius torquentur miseri.

§. 77. Ad dictas (§. 55.) rerum rationes præcipue exquirendum est, an solis digestivis, an contra solis evacuantibus, an vero utrisque, prophylaxin, & curationem anthelminticam expediri consultius sit?

§. 78. Huic præcepto hæc connexa sunt: si in subjectis, quæ purgantia non facile ferunt, idem præstari potest per sola digestiva, per eadem idem quoque præstandum est. Præstari autem id ita posse, nullum est dubium. Notum enim est, eam esse intestinorum vim digestoriam motusque expultricis in illis potentiam, ut vel ipsa natura, sibi relicta, eos non toleret, & sola subigat expellatque. Cur ergo ita
adjuta

adjuta idem non possit præstare? Si vero ceteris paribus breviori manu idem expediri potest per laxantia, id non expediendum est longius producta curatione per digestiva.

§. 79. Quam maxime autem porro cavendum est, ne prioribus enecti vermes putrescant relictæ, horumque cadaverum putrilago in humorum massam intimius resorbeatur, unde atrocissima, & longe graviora, quam ab ipsis vivis hisce hostibus, ingruunt. Præcepto huic repugnare videri possent modo (§. 78.) dicta. Vulgo enim id alii aliter proponunt, monentes ea ipsa ex ratione nunquam danda esse vermes destruentia, nisi simul vel interpositis, vel subjunctis purgantibus. Verum hoc præceptum non satis exacte ita exprimitur, quoniam non involvit alterum illud prudentioris praxeos præceptum, (l. c.) Dantur enim utique casus, ubi curatio solis vermes, ipsorumque saburram, destruentibus, apud teneriores fortiora non ferentes, absolvi potest, modo ista, sat larga manu, satisque diu continuentur. Hujus enim cautelæ neglectui debentur sinistri eventus, qui post data ejusmodi anthelmintica parcius data nec diu satis continuata, toties observantur.

§. 80. Quemadmodum duplex est ab hoc morbo verminoso imminens periculum, unum nempe, quod imminens, alterum, quod jam præsens, minatur *status verminans*, ab ipso *verminoso statu* semper probe discernendus, ita non promiscue circa utrumque versatur *prophylaxis* anthelmintica. Attentius itaque factò hoc discrimine, non expectanda est ipsa hujus dispositionis verminosæ existentia, sed tempore curatius impedienda. Quo fine dispiciendum est, à quibus illa immineat causas? v. g. an ab immunditie externa, quæ removen- da? an à diætâ vitiosa, quæ corrigenda? an à primarum viarum viribus debilitatis, quæ restituendæ? an ab aliis causis, ex præstructa ætiologia repetendis, & debitis anthelminticis averruncandis. Hæc omnia solis diæteticis plerumque efficiuntur. Nato vero jam fomite hoc verminante, non quidem neglectis diæteticis, una in subsidium vocanda sunt commendata (§. 58.) anthelmintica. Danda sæpius sunt, copiosiusque, digestiva illa, quæ pabulum illud lutosum, vermibus concipiendis adeo aptum, destruunt. Addenda quoque, quæ idem illis subducunt, evacuantia. Hac methodo prophylactica pulchre certoque effici

effici potest, ut innocentes infantes a vermibus, horumque insidiis, aliisque innumeris inde pendentibus periculis liberi, valentiores excre-
scant, adolescantque felicius.

§. 81. Pertinacius arma anthelmintica sæpius retinenda sunt contra hos hostes, donec ad unum omnes propulsi sint, omnesque eorum reliquæ exturbatæ. Ipsa eorum pertinacia id postulat nonnunquam. Uno salvo superstite, nulla pax. Nova progenies celerrime auge-
scens, metuenda. Nullo etiam relicto, vel sola remanentia eorum pur-
gamina novas alliciunt copias.

§. 82. Atat, ne aliena dictorum interpretatio locum inveniat, hoc addendum est. Pertinacius quidem contra hos hostes pugnandum est, sed non ultra, ac dictum. Plane etiam ab illis liberatis primis viis, nonnunquam tamen perdurant verminosa pathemata, non amplius ab ipsis vermibus, sed ab eorum retrimentis, in sanguinem resorptis, oriunda. Sub hac rerum catastrophe putari posset, continuanda esse anthelmintica illa validiora. Quam infelix autem quæso! hoc tum esset præceptum, ita conceptum? Quam funesta juxta idem ita suscepta curatio!

§. 83. Neque hic illud prætereundum est præceptum, quo jubemur lentè festinare. Non semper, ut fortè putatur, periculum est in mora. Diu sæpe sine vitæ dispendio tolerantur obsidiones verminosæ etiam graviores. Haud itaque justo impetuosiori festinatione, celeriusque repetitis, aut plane quotidianis, purgantibus pugnandum est. Quid? quod nonnunquam ab anthelminticis abstinendum est, urgentibus gravioribus malis, prius curandis, à quibus quippe vitæ dispendium citius expectari posset, quam à vermibus. Id quod de *fevribus verminosis*, & *verminantibus*, maxime tenendum est.

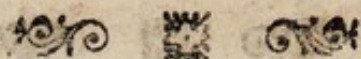
§. 84. De *ascaridum prophylaxi & curatione* hoc notandum venit. Illa munditiæ circa notas eorum sedes procuratur. Ad hanc parum conferunt remedia interna. Frustra itaque aloetica sæpius celebrantur, facilius remonentur externis, ipsis immediate applicatis. v. g. enema-
tibus, seu, quod præstat, suppositoriis, quæ vero aliquandiu conti-
nuanda sunt, propter celerioreni relictis ovulis metuendam novam eorum progeniem.

§ 85. Ceterum *πάρεργα* sunt, quæ alias methodo huic anthelminticæ addi consueverunt, ut: *dulcia*, lac, saccharum, mel, quæ vel vermium gustui blandire, eosque clysmatum ope allicere, putantur, vel alio fine ingeruntur, *opiata* porro, illis inquietioribus sopiendis, *oleosa*, iisdem necandis, dicata. Unum addo circa horum usum gravissimum, minusque solitum, mihi visum *Excell. D. PRÆSIDIS* monitum. Necandis vermibus oleosa dicata sunt. Hos ergo necant, enectosque relinquunt in celerrimam putredinem abituros, v. c. in febribus data. Quanto, quæso! his laborantium damno. Ita alias innocentissimum oleum amygdalarum dulcium, v. g. infantibus variolosis, vermibus una obsessis, pro alvo lubricanda aut miasmate varioloso involvendo propinatum, certè variolosam materiam, vel benignam adhuc, in malignam convertit, vel malignam jam existentem maligniorem reddit. Tam facile data alias vel innocentissima, & fortè bono animo data, nocentissima fieri possunt, & lethalia. At bono etiam animo, sed malo artis consilio, talia dare, neminem sane excusat. Vincibiles errores culpam non tollunt, justoque serius introspecti certissime conscientia vermes, morsusque relinquunt.

§ 86. Plura quidem superessent, quæ huic addi possent helminthologiæ medicæ, sed paginae hæc ista excludunt. Ne vero ea planè prætermittam, methodo BØERHAVIANA aliqua huic doctrinæ adjunctis comprehendere liceat *quæstionibus*, talibus quidem, ad quas maximam partem ex prioribus faciles peti poterunt responsiones: 1) Cur animalia, animalibus infestantur, rationalia quidem, & irrationalia, tantum non omnia? 2) Cur vermibus præsertim? 3) Cur hisce homines præ brutis, interque illos infantes maxime? 4) An præter macrocosmum microcosmus adeo verminosus, ac perhibetur? Nonne sæpiissimè immerito incusantur vermes? 5) Nonne ratum manet, maximam vermium, etiam in stupendos moles excretorum, copiam per os, alvumque ejectam fuisse sine ullis prægressis concurrentibusve molestiis? 6) Nonne igitur frustra sæpius vermibus tribuuntur symptomata, cum illis alias aliunde conjuncta? 7) An lumbrici humani iidem, qui terrestres? 8) An ex eo, quod juxta Ill. LINNÆI computum in ter-

restrium quolibet centum, & ex RAV calculo centum & quadraginta annuli numerentur, & proinde circiter octinginti, vel mille centum & viginti aculei cuilibet eorum competant, idemque asperi, & ad reptatus commodum ita facti, ut uncorum instar, tabulis etiam durioribus eos infigere possint, sique ulterius se proripere, an, inquam, ex eo concludere licet, humanos etiam ita aculeatos esse? An omnino aculeis, ut illi quidem, sed subtilioribus præditi? 9) An in hac inquisitione naturæ Curiosorum nonnulli lumbricum cum ascaride lumbricoide forsan confuderunt? 10) An ex eo maximè, quas creant, molestiæ, rosiones, tormina, spasmi, inflammationes, quin excoriations, & perforationes, intestinorum interpretandæ? 11) An huic explicationi repugnat, quod Nr. 5) modo dictum est? 12) An? quemve, physica quoque helminthologia medicum spondet usum? 13) An illa? 14) an hæc æque ac illa theologicum quoque? 15) Ut illa de vermibus effractricibus, de quibus SCHVLZIVS in egregia de illis dissertatione? 16) & illa, quam Ill. MICHAELIS Eruditus in Arabiam REGIS DANIÆ munificentia profectis hisce commendavit: *Jobus vermium passim meminit. Hoc unicum ejus morbi momentum est, quod in veterum elephantiasi non deprehendo. Tanto magis pernosceve aveo, an in ulceribus hominum elephantiasi detentorum vermes nonnunquam pullulent.* v. *Fragen an eine Gesellschaft gelehrter Männer, die auf Befehl Ihro Majestæt des Königs von Dänemark nach Arabien reisen* 1762. p. 104. Ad hæc, & proxime quæsitæ, nobis egregie satisfactum ivit recentissimus harum rerum curiosus cel. J. A. MURRAY in eruditissimo scripto suo, quo exhibet *de vermibus in lepra obviis, juncta leprosi historia, & de lumbricorum setis, observationes* Reg. Soc. Götting. prælectas 1769. 17) Quæ ascaridum ulterior cognitio? v. PHELIVM *Hist. physiol. ascarid.* 18) Cur infantes ascaridibus minime obnoxii? 19) Cur lumbrici frequentissimi? 20) An vermes umbilicales, *die Geizwürm*, nil aliud sunt, quam lumbrici per umbilicum exitum sibi parantes, ut habet LIEVTAUD in synopsis. univ. Medicinæ Lib. III. Sect. II. p. 500. 21) An potius superstitionis sæpius fetus? 22) An similis prosapiæ Crinones, & Cirones? 23) An imaginationis fraudisve partus, quæ circumferuntur de millepedum, hirudinum, cryllorum, scarabæorum, scorpionum, ranarum, lacertarum, anguium *et.* in animalibus existentia historia.

riæ. 24) An corpuscula illa viventia, quæ in sanguine, saliva, urina, aliisque laticibus recens egestis, post aliquam horam, armatis, & sæpe nudis, oculis observantur, antea in iisdem exstiterè? 25) Nonne fabulas dicunt, qui vermes crassiusculos per vulnus phlebotomo inflatum foras profiliisse testantur? v. LIEVTAUD l. c. p. 119. 26) Quid vermes intestinorum sibi volunt, qui sæpe in magnis rejiciuntur morbis, quos tum vulgus vermem cardiacum nuncupat, & pessimi ominis esse vult? v. Pathol. nova v. 246. 27) Unde inextricabilis tæniæ progenies? De hac conferre merentur J. J. NEVHOLDI *observ. pathologico-therapeuticæ* observ. III. 28) Unde illa aditum sibi parat, an aquarum, ea, ejusve seminio, scatentium potu? 29) An illa Tubingæ incola minus frequens? 30) Eccur, quam quandoque est, esse creditur? 31) Quid contra illam cortex Peruvianus, martialia, & spigelia noviter commendata? v. *Fränkische Sammlungen von Anmerkungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrtheit, Oeconomie und den damit verwandten Wissenschaften, Band VIII. p. 480.* 32) Quid contra eandem gummi gutta, seu Cambogia, cujus, cum alia nil effecerunt, grana quindecim cum extracto gentianæ in forma pilularum una vice exhibita sunt? An hoc aliquod *quasi specificum* est, ut idem vocant Ill. AVTORES *Comment. Lips. de rebus in re nat & medicina gestis* Vol. XV. P. I. p. 122. 33) An morbus verminosus epidemicus etiam nonnunquam existit? 34) An datur endemius quoque? Talis minimum esse fertur, quem tænia constituit, in regionibus septentrioni proximis. v. *Pathol. nov. l. 245.* 35) An peculiaribus vermium generibus peculiaris anthelmintica? An tæniæ specifica? 36) Quo salis grano hic accipienda sunt SCHVLZII verba: *ubi febres grassantur epidemice, in junioribus justam semper esse suspicionem de vermibus, præter alios optime comprobatur NICOL. CHESNAV, quare eo animus & intentio curantis appellenda, ut mature convenienterque illis occurratur.* v. *Ejus Pathol. spec. S. VI. §. XVIII.* 37) An illud tale, quod in *Diario medico anni 1757. p. 38.* laudatur, nilque aliud est, quam oleum nucum cum vino hispanico, vulgo d'alicante, mixtum? 38) An contra eandem alia, quæ alibi proponuntur talia v. gr. sem. rut. corallina, æthiop. miner. *Alia*, aquæ minerales ferri participes *cet.*? 40) Quæ prognosis ex vermibus in acutis excretis? Nonne rectè

LIEVTAUD l. c. p. 241. *vermes inter graviorum morborum sympto-
mata numerantur. Horum enim genesin fovēt variolæ, & morbilli, non
secus, ac febres putridæ malignæ, petechiales, epidemicæ, quæ hinc ab impe-
ritis verminosæ dicuntur.* 41) Nonne itaque magnorum virorum consensu
morbi *verminosi*, febresque *verminosæ*, à *verminantibus* curatius distingui
debent? 42) An vivi, enective, tutius expelluntur vermes? 43) An interest,
utrum ore, an ano ejiciantur? 44) An per vomitoria, quia convulsio-
nes à vermibus eorum ope fugatæ dicuntur? 45) An eadem contra
tæniam proficue adhibeantur, ut habet LIEVTAUD l. c. p. 244.
46) Nonne rectius idem sentit, cum l. c. p. 499. scribit, eadem præ-
ceps exitium afferre? 47) An externa hic operæ pretium faciunt?
48) An id inde concludendum, quod externa ipsi applicata alvum sæpe solvant?
49) An ideo sat valide, & ita, eam solvunt, ut vermes una exturbent?
Nonne certior hic præfenda methodus? 50) An phlegmagoga hic peculia-
rem opem præstant? 51) Nonne illa in *goga* desinentia putatitia po-
tius sunt? & si ita desinentia vellemus, nonne omnia laxantia potius
dicenda essent panchymagoga? 52) An clysmata potius ex vermium
generi amicis, quam inimicis, & deleteriis? 53) An ex fumo tabaci
usui esse possunt? 54) An vinum anthelminticum, ut volunt NOVA
LIT. GERM. an. 1704. Mens nov. p. 408. *Experimenta anthelmin-
tica Rediana* p. 87. MICH. POUDERWINVS in *vertilabro medico*. conf.
JOH. STORCKII Ant. practic. T. III. p. 586. & NEVHOLD l. c.
(§. II.) *Obs.* 3. n. 2. p. 19. 55) An in febribus, quæ vermes comi-
tes habent, decoct. rad. graminis? 56) Quid spondet ☿ ex ∇ coctus?
Nonne hæc, quod illi ejusdemque irradiationi & nescio cui alii qua-
litati occultæ tribuitur, nonnunquam potius præstat. Minimum suo
aquæ largius captæ potu vermes, quin ipsam tæniam, expulsos fuisse
constat. 57) Quid æthiops mineralis, & ☿ lis? 58) Quid ☿ ina?
59) Quid ☿ diaph.? 60) Quid ☿ lia? 61) Quid ☿ ea? 62) Quid
☿ ea? 63) Quid corollina? 64) Quid ☿ la? 65) Quid nominatim
vitriolum cyprinum à SCHVLZIO laudatum? & 66) illud BOERHA-
VII ☿ ? 67) Quid saponacea? 68) Quid graveolentia, ut allium,
asa foetida, petroleum? 69) Quid similia calidiora? 70) Quid C. C.
phi-

philosophice & non philosophice præparatum? 71) Quid radix filic.? 72) Quid reliqua anthelmintica, simplicia, composita, pulveres, species, essentia, Elixiria, conservæ, confectiones, succi, sirubi, unguenta, emplastra, olea, aquæ, morsuli, trochisci? Vid. J. J. JANTKII *selecta* scilicet materia medica p. 108. seqq. Necdum anthelminticorum satis! Novis indies augetur eorum catalogus. Ecce tibi novissimum, & ut fertur, nobilissimum, sed à remotissimis terris ad nos deferendum, dicamne? an *delatum*, nescio. In Ill. nempe LINNÆI *amænitatibus acad.* seu *dissertationibus collectis, auctisque*, occurrit octogesima quinta, voluminis quinti, in qua illud legas. Inscribitur illa: *Spigelia antbelmia* cujus plantæ insignem virtutem contra vermes intestinales, NIGRITIS & INDIS primo cognitam, & dein BROWNIO in historia ipsius naturali Jamaicæ comprobata, mire extollit Autor, optans, monens, rogansque quam enixissime Medicos, ut *tam specificum, tamque efficax, anthelminticum* in Europæorum Pharmacopolia introducendum serio curent. Dira vermibus vota! Tantane? ecquanam illis subscribendi necessitas nos premit? Hæc hac vice quæstionum anthelminticarum clausula esto. Plura enim quærere, amplius non audeo.

§. 87. Ceterum, quæ supra commendatorum (§. 58) selectiorum anthelminticorum reliquæ sint rationes practicæ, quæ eorum doses, quæ formulæ, quis usus eorum omnium reliquus, non est, quod addam. Hæc utpote omnibus nota supponere licet, quin iis ipsis, literis ita consignatis, ad lectos ægrotorum ne quidem uti possemus. Vix enim exemplaria exhibent, in rem præsentem toties mutata demum ducenda, quoties alios atque alios curandos habemus. Quæ itaque, missis etiam hisce, hætenus tradidi, ea ita comparata esse existimo, ut fini præfixo satisfiant. Evolvi, consuluique rerum doctrina usque exercitatos Clinicos. Quæ a potiori eorum parte admissa, & comprobata cognovi, ea retinui. Et quisque eorum mihi acclamare valuit: *disce meam methodum, & habebis mea arcana*. Hac itaque alius menti infixæ voce monitus, non potui non, non *hæc*, sed *illam*, quærere

T A N T V M.

E

PRÆNOBILISSIMO ATQUE DOCTISSIMO
 DN. J. H. WEYSSER
 PHILOSOPHIÆ DOCTORI ET MEDICINÆ LICENTIATO.
 S. P. D.

P R Æ S E S.

Aut oblitus es, PRÆNOBILISSIME DN. LICENTIATE, aut egomet inter alia pro elaborando TVO specimine inaugurali TIBI tradita, TECVMQVE communicata, ipse sum oblitus duo Duumvirorum celeberrimorum specimina helminthologica, ad rem præsentem maxime idonea, atque iccirco in his ad TE literis gratulatoriis non plane prætereunda. Unum nempe, quod perspicacissimus Philosophus & Medicus G. BRENDelius, GÖTTINGENSIVM quondam decus, edidit in Programmate ascaridodea Hippocratis paucis interpretante, recusò in EJVSDem opusculis mathematici & medici argumenti, Göttingæ 1769. publicatis; alterum, quod acutissimus noster ELIAS CAMERARIUS, magnum olim pariter philosophico-Medicum oraculum, exhibuit in Diss. quæ inscribitur: Helminthologia intricata, Clericanis Andryanisque placitis illustrata. Tubing. 1724. Prior Göttingensis ille, germanus græci Hippocratis filius, suo ipsius exemplo, reque ipsa, inibi comprobat abunde, quantum ad Hippocraticæ familiæ dignitatem illis desit, qui, quæ græca sunt, non legunt, & Hippocratica, quia ab ipsis non leguntur, lectu intellectuque etiam haud necessaria esse, existimant, adeoque divino huic seni sæpius adfingunt, quæ ab Ejusdem dicendi & ratiocinandi consuetudine non tantum, sed ab omnibus adeo ipsius sanctæ rationis castæque experientiæ æternis, & vel notissimis, placitis plane abhorrent. Id quod & in præsentī causa anthelmintica evenire, tam manifestum fit in laudato programmate, ut, qui contrarium amplius sentiunt, ad lucem cæcutiant, oportet. Ascaridibus adfici, qui ani, perinæi, & genitalium pruritus experiuntur, experientiæ res ideo certe non est, sed turpe sæpiissime subreptionis vitium. Tanti vero vitii reum insuper arguere HIPPOCRATEM, adeo, hercle! non rudem, iniquissimum foret. Loca illa, in quibus per suos libros ἀναγι-

ἰατρῶν, quin *ἀσκαρίδων* mentionem facit, & *ἀσκαρίδωδες*, a similitudine dictam, ad dolores imagine adficientis cujusdam causæ exprimendos, edisserit, etiam sic, nec de vermibus ascaridibus accipienda sunt. Constat, perpetuum non esse, vermes cum ejusmodi pruritu adesse, atque in illis hoc adfectis multoties ne vestigia quidem vermium exstitisse. Haud raro, ut verbis idonei Illius Interpretis pressius utar, videmus canes consimili modo laborare, & clunes atterere pavimentis. Nonnullos scrutinii cupido protinus addixit laqueo, at vermes, ascaridesque, omnino nullos exhibuerunt, mucī autem vim, in intestino potissimum recto, vel ex folliculis istius liberaliter exprimendi.

Tam certo veritatis testimonio, ne quo hæc addantur fine, taceam, corroborantur egregiè, sicque ad HIPPOCRATICAM dignitatem evehuntur, quæ illo etiam nondum introspecto, & propè prætervīso, in TVA dissertatione jam dicta sunt de ejusdem pruriginis criterio, circaque idem phænomenon devitandis subreptionis vitiis. Nec minor censenda est, quæ ibidem assertis accedit auctoritas CAMERARIANA, ad HIPPOCRATICAM inde pariter assurgens. Quantumvis, nisi serius in manus incidisset, multis nominibus commendabilis illa helminthologia CAMERARIANA, quoad theoretica æque, ac practica, & utrinque quidem, tam quoad thetica in vero stabiliendo, quam quoad polemica in erroribus removendis, plura fuissent, quæ in usus locupletiores evidentioresque trahi potuissent, multa nihilominus tamen hac vice dictorum superesse lætamur, quæ in theoreticis pariter atque practicis, & ab utraque parte, tam in veris sustinendis, quam in falsis, minimum erroneis, opportune meritoque carpendis, & rejiciendis, cum illis in laudata helminthologia, utut politius dictis, in unum consentiunt. Ceterum helminthologia hæc ideo intricata inscripta esse nequaquam putanda est, quod in se talis esset, aut habita fuisset ab ejusdem Autore, qui ex accidenti potius intricatam sibi visam ita extricare voluit, ut sic remotis illis, undecunque inductis, tricis, theoria, praxisque anthelmintica plenior certiorque redderetur. Hujus enim simplicioris integritatis medicæ Illum studiosissimum fuisse, præter reliqua ejus egregia scripta, hoc ipsum æque ac praxis, ipsi olim receptior, interque nos necdum oblivione deleta, abunde comprobatur. Quem honorem sine arro-

gantia sibi vindicare posse videtur in præsens quoque factum helminthologiæ medicæ periculum. Medicæ sane disciplinæ non minus, ac reliquarum disciplinarum, proprium est, summumque fastigium, & ornamentum, sancta solidioris doctrinæ simplicitas. Sola hæc eorum facies pulcra, sola, quæ cum nullatenus fucata, & plane genuina, pulchritudine veritatis gravitatem conjunctam habet. Eam vero haud adeo difficile illæ induunt, nobisque ita spontè & liberaliter arrident, modo ob oculos habere velimus, diligentiusque introspicere, & exquirere, primarias rerum nostrarum causas, separatis ab hisce ubique, expunctisque quibusvis, nil ad eas spectantibus, potiusque vel ad inanem ostentationem frustra verbosius productis otiosis, vel plane precariis, paralogisticis, sæpiusque adeo fabulosis, ac superstitiosis. Quid igitur quæso! ea solidioris cognitionis simplicitate, in Medicina præsertim melius facienda, magis in optatis esse possit, quid prius, quid antiquius, habendum? Agendum, **PRÆNOBILISSIME D. LICENTIATE!** vigila ad eam semper & ubique in praxi **TVA** futura. Lege; preme, undique satis obvia, tutioraque hæc vestigia **HIPPOCRATICA** in ipsa præsentī quoque causa præmonstrata. Eo enitere, & contende, ut idem facias in ipsa porro prophylaxi & curatione vermibus adflidorum, infantum maxime, felix ita futurus Medicus anthelminticus. Ad eandem simpliciorē securitatem revoca & reliquam **TIBI** faciendam Medicinam, ut ita ab omni parte in expedito habeas, quo possis fortunatior evadere Clinicus. Faxit **DEVS**, ut simplici & plana hac medendi ratione, quæ conscientiae verum nullum relinquit locum, multis solatio sis ægrotis. Cæterum, quos post sat longam, quam haud malè lentè festinando egisti, vitam academicam, merito jam consequeris honores, eos **TIBI** enixe gratulor, sicque quævis fausta precatus **TIBI** & in posterum de meliori me commendatum esse volo.

è Mus. d. 20. Jan. 1770.

